

nowe horyzonty edukacji filmowej

CYKL | KINO WSPÓŁCZESNE
GRUPA WIEKOWA | KLASY 4-6 SP

ANALIZA PSYCHOLOGICZNA

autor: Marcin Majkut

FILM | *DROGI PANIE DYKTATORZE*

REŻ. CHRISTIAN LERCH (2020)

Po zbombardowaniu Monachium przez aliantów Felix z mamą Anną muszą poszukać nowego domu. Wyruszają na wieś i zajmują jeden z opuszczonych domów w niewielkiej osadzie. Na nowym miejscu Felix nawiązuje relacje z rówieśnikami: Karrim, Martha i Tofanem i – niezależnie od intensywnych działań wojennych, jakie toczą się w Europie – spędza z nimi dość beztrudnie czas. Jednym z nowych sąsiadów Felixa i jego mamy jest lokalny lider nazistowskiej partii narodowych socjalistów. Ma za zadanie wpajać wszystkim zasady hitlerowskiej retoryki i podtrzymywać w mieszkańcach przekonanie o wyjątkowości Adolfa Hitlera i III Rzeszy. W filmie zobaczymy, jak główny bohater zostaje poddany działaniom mechanizmu nazistowskiej propagandy i kultu bohaterskiego poświęcenia (również życia) dla dobra Führera. Czy uda mu się oprzeć niebezpiecznym i niehumanitarnym wpływom? Czy zachowa swoją wrażliwość i zaufa naturalnej stronie swojej natury, pełnej współczucia do innych ludzi?

TEMATY DO OMÓWIENIA

Film stwarza okazję do omówienia z uczniami tematów:

- Wybory łatwe i trudne, czyli co świadczy o naszym człowieczeństwie.
- Samorealizacja, czyli jak robak staje się motylem.
- Siła propagandy. Jak jej przeciwdziałać?

Wybory łatwe i trudne, czyli co świadczy o naszym człowieczeństwie

Bohaterowie filmu nie zawsze mają wpływ na to, co ich spotyka, a możliwości ich działania są ograniczone. Tak jest w czasie II wojny światowej. Ucieczka do nowego domu, oddalonego od dużego miasta, jest koniecznością, a nie wyborem. Anna i Felix nie mają także wpływu na wybór miejsca, w którym zamieszkają, czy na dobór sąsiadów. Mogą dostosować się do nowej rzeczywistości, w tym do obecności Feika, i próbować odnaleźć się w nowych okolicznościach bez utraty wewnętrznego kompasu moralnego. Nie jest to proste, co obrazują liczne sceny poddawania się ludzi

panującej propagandzie i bezwzględny zasadom, np. scena odebrania życia pilotowi, który katapultował się z uszkodzonego samolotu. W takich dramatycznych sytuacjach niezgoda na zło, nawet to dokonywane w świetle prawa, wymaga wielkiej odwagi. W filmie znajdziemy jednak przykłady pozytywnych wyborów. Ojciec Felixa dezercuje z wojska, bo nie może już znieść okrucieństwa wojny i tęskni za rodziną. Karri w kluczowym momencie nie wydaje ojca Felixa i staje po stronie życia. Dla kontrastu twórcy filmu prezentują postawę totalnego konformizmu. Feik, który symuluje niepełnosprawność, żeby uniknąć wezwania na front, staje się narzędziem hitlerowskiej propagandy, zależy mu na władzy i związanych z nią korzyściach.

Widzimy, że w opresyjnym systemie, takim jak hitlerowskie Niemcy, wybory słuszne z punktu widzenia ludzkiej moralności mogą być jednocześnie niepopularne czy nawet groźne dla tych, którzy ich dokonują. Przy czym ważne jest również to, na kim się wzorujemy, kto nas uczy konkretnych zachowań. Z tych względów film można potraktować jako źródło inspiracji i pozytywnych norm, a także jako zachętę do rozmowy o tym, co kształtuje nasze zachowanie i wzmacnia nas w chwilach próby.

Pytania:

Jakich wyborów dokonuje Felix w kontaktach ze swoimi rówieśnikami? Dlaczego Felix nie odmawia Karriemu, kiedy tamtem prosi go o pomoc w podpaleniu domu Tofana? Jak Felix zachowuje się podczas zabawy z piłą, kiedy Tofan nie chce być ofiarą? Czy Tofan jako uchodźca ma wybór roli we wspólnej zabawie? Jakich wyborów i dlaczego dokonuje ojciec Felixa? Jak zachowuje się społeczność wobec lotnika? Co nią kieruje? Kto i dlaczego zachowuje się inaczej? Jakiego wyboru dokonał Feik i dlaczego? Dlaczego Karri nie doniósł na ojca Felixa??

Samorealizacja, czyli jak robak staje się motylem

Piękna analogia przemiany i dorastania do właściwej formy pokazana jest na przykładzie larw, które schwyte przez Tofana na początku filmu do słoika, ostatecznie zamieniają się w motyle. Karri również znajduje sposób na to, żeby znaleźć w sobie siłę i odmienić swoje, wydawałoby się ukształtowane przez ojca i ideologię nazistowską, zachowanie. Siłę do tej zmiany bohater czerpie z relacji łączącej go z Felixem, zbudowanej na trwałych fundamentach wspólnych zabaw i wzajemnego szacunku. Warto także spojrzeć na przemianę, którą przechodzi Felix. Pod wpływem ojca i mamy zaczyna rozumieć, że prawdziwy bohater to ten który ocala innych, a nie ginie na froncie. Felix i Karri zmieniają się na lepsze, ale zawsze towarzyszy im jakiś katalizator tej zmiany. W tym miejscu warto wspomnieć o teorii społecznego uczenia się Bandury, zgodnie z którą pozytywny wzorzec zachowania płynący od ważnej, atrakcyjnej osoby ma kluczowe znaczenie dla kształtowania zachowań. Bohaterów filmowych można uznać za wzorce postępowania, tym większa wartość edukacyjna filmów podobnych do Drogi panie dyktatorze.

Pytania:

Jak zachowuje się Karri wobec Felixa na początku filmu, a jak – pod koniec? Dlaczego Karri nie zadenuncjował ojca Felixa? Jakiego wyboru dokonał? Co zmienia się na lepsze w filmie i dlaczego? Czy coś się dzieje pod wpływem działań wojennych aliantów?

Siła propagandy. Jak jej przeciwdziałać?

Film może posłużyć jako materiał do dyskusji o szkodliwym wpływie treści propagandowych, których zadaniem jest budowanie fałszywych przekonań. Dominująca narracja stosowana przez Feika w promowaniu ideologii nazistowskiej sprowadza się do utrzymywania społeczności w przekonaniu o wielkiej miłości, jaką obdarza obywateli wódz Adolf Hitler, niezbędnych ofiarach, jakie należy złożyć na ołtarzu wojny. Wystarczy jednak zdekonstruować taki propagandowy przekaz, rozbijając go na podstawowe znaczenia, aby zrozumieć, że opiera się on na sztucznie wykreowanych znaczeniach, pełnych fałszywych argumentów i przeinaczania etycznych wartości. Treść

propagandowa w tym wydaniu sprowadza się do manipulowania uczuciami i treściami, czyli dotyczy również sfery intelektualnej.

Na uwagę zasługuje sposób docierania z propagandą do młodych ludzi, którzy są bardzo podatni na działanie takich treści. Widać to zwłaszcza na przykładzie zachowania Felixa i pojmowania przez niego takich pojęć jak: dezercja, śmierć żołnierza, bohaterstwo wojenne. Przekaz, wzmocniony przez zabiegi teatralne (znicze, flagi, audytorium), jaki sączy do młodych uszu Feik, dotyczący przykładowo bohaterskiej śmierci na polu chwały, która przyczynia się do ogólnego zwycięstwa, zderza się z realnym osobistym doświadczeniem, jakim jest powrót ojca Felixa z frontu. Propaganda, która bazuje na kłamstwach i manipulacji, zderza się z dyskusją i refleksją, do jakich skłania Felixa ojciec. Film pokazuje zatem proces działania indoktrynacji, a także sposoby radzenia sobie z takimi treściami. Tak jak w przypadku zmiany, tak i tutaj warto mieć kogoś, kto może nam pokazać inny obraz świata – taki który odpowiada jego realnej wartości i prawdziwym barwom.

Pytania:

Na czym polega tworzenie treści propagandowych przez Feika? Jak przebiega proces indoktrynacji Felixa? W jaki sposób Felix uwalnia się od złych wpływów? Jak zachowują się obywatele wsi będący pod wpływem propagandy nazistowskiej?